

KAIP AŠ STATYČIAU PIRTĮ

Edmundas Pranculis
Lietuviškos pirties bičiulių
draugijos Vilniaus klubo
pirmininkas

Autoriaus ir gamintojų nuotr.

Kol vyksta gyvenamojo namo projektavimo darbai, kol derinate visus leidimus, siūlyčiau pasipraktikuoti ir pastatyti ką nors, kam leidimo nereikia.

Taigi, jei mėgstate pasiperti – pirties statyba bus pats tas.

O kol dygs namas, bus kur pailsėti nuo statybos darbų.

Jeigu sklypas nėra kultūros paveldo objekto teritorijoje, kultūros paveldo vietovėje ar Kuršių nerijoje, tai, statant pastatą, priskirtiną I grupės nesudėtingiems statiniams (o pirtis būtent tokia), nereikia nei projekto, nei statybą leidžiančio dokumento. Tik bet kuriuo atveju būtina išlaikyti 3 metrų atstumą iki kito sklypo ribų. Šį atstumą galima sumažinti, bet tam reikia turėti rašytinį gretimo sklypo savininko sutikimą. Taip pat būtina paisyti priešgaisrinių ir sanitarinių atstumų iki kitų statinių. Be to, pirties plotas turi būti didesnis nei 50 m², o aukštis – ne daugiau kaip 5 metrai. Bendras pastato plotas skaičiuojamas sudėjus visų aukštų, antstatų, pastogės patalpų ir naudojimo paskirtimi susietų priestatų plotus, jei paprasčiau – viską, kas yra tarp namo sienų. Terasos, balkonai, pavėsinės į bendrą potą neįeina.

Nuo ko pradėti pirties statybą? Pirmiausia aš susiplanuočiau pagrindines pirties patalpas. Svarbiausia jų – garinė. Kokio dydžio

ją planuoti? Reikia apsispręsti, kaip bus naudojama pirtis – tik šeimos reikmėms, draugų susibūrimui ar rimtai pirtininkystei. Kadangi dauguma statosi savo reikmėms, taip ir skaičiuosime. Kaip ir visoms patalpoms, svarbiausi matmenys yra ilgis ir plotis.

Pagrindiniai matmenys

Garinės ilgis skaičiuojamas pagal vidutinio vyro ūgį (185 cm) – atsigulęs ištiestomis pėdomis ir pakeltomis už galvos rankomis, jis užima 210 cm gulto. Reikėtų dar palikti šiek tiek vietos (apie 30 cm) vantai ar kokiam rakandui pastatyti ir taip bus nustatytas pirmasis matmuo – optimalus garinės ilgis 240 cm ar truputį daugiau.

Garinės plotis skaičiuojamas pagal tai, kiek užima ant gulto atsigulęs ir šalia rankas padėjęs žmogus. Paprastai tai – 70–80 cm. Jei mėgstate susikelti kojas, kad vienodai šiltų kūnas, viršutinio gulto plotis turėtų būti 90–95 cm. Apatiniam gultui užteks

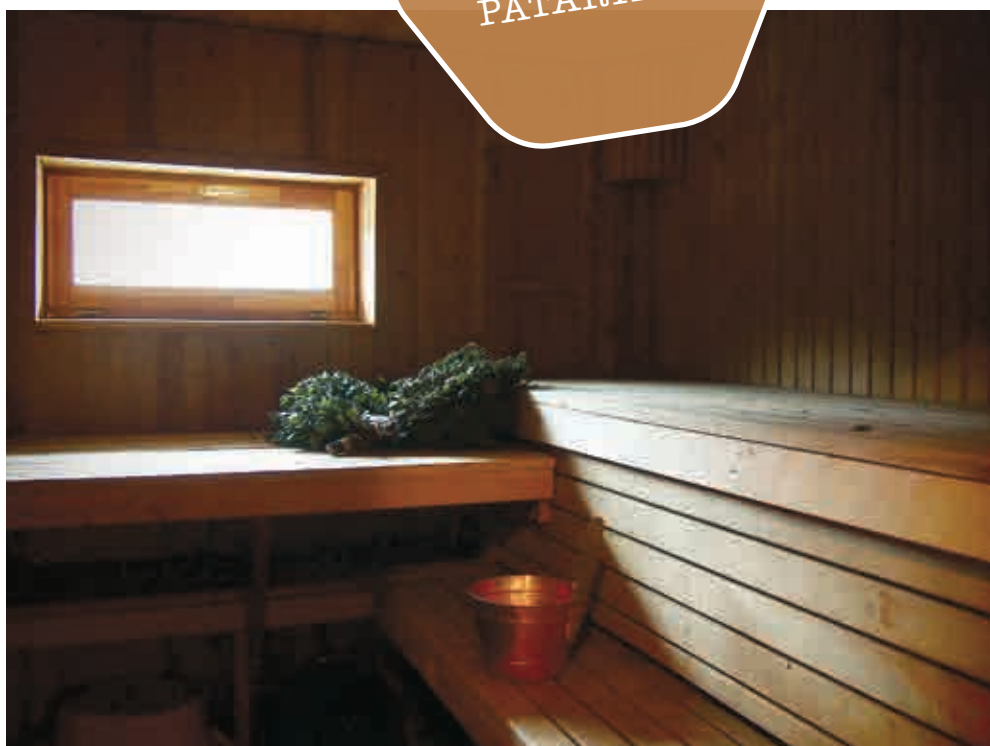
Nedidukė pirtelė ant kūdros kranto – puikus sodybos papildymas. Turint šiek tiek įgūdžių, ją galima pasistatyti ir patiems.

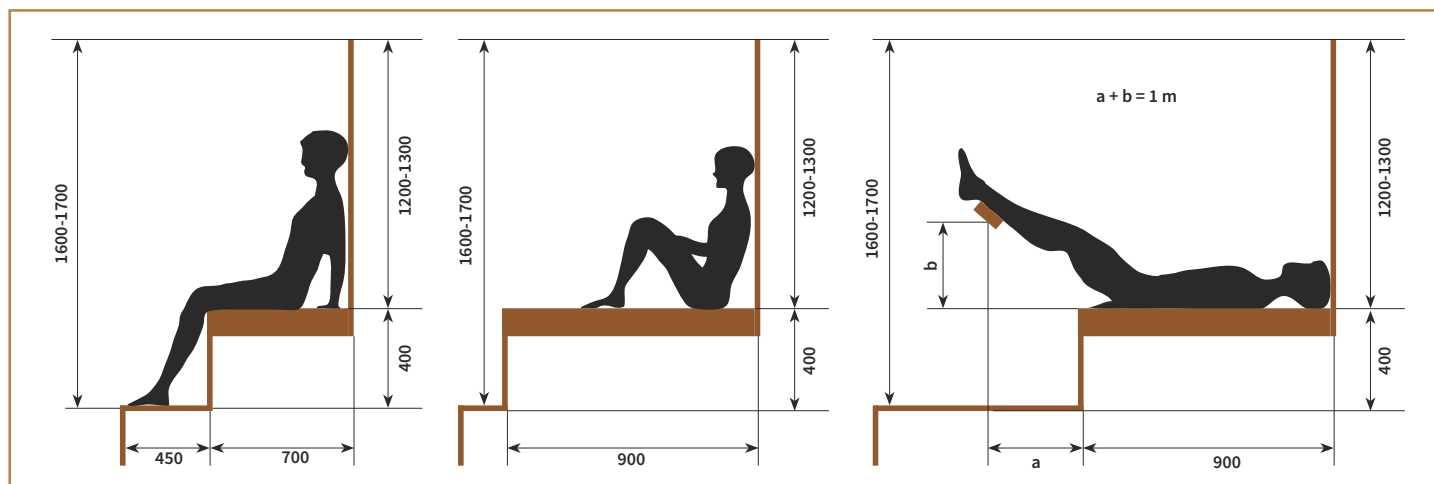

PRAKTINIAI
MEISTRO
PATARIMAI

ir 40–45 cm. Svarbu, kad tilptų kibiras, dubuo ar būtų palikta vietos kokiam karščio bijančiam svečiui prisėsti, kol jūs džiaugiatės geru garu ant viršutinio gulto. Gerai, jei apatinis gultas sustumiamas: vanoiant nereikės lenktis į priekį, nugarai teks mažesnis krūvis, galima bus prieiti arčiau vanojamojo.

Krosnelės plotis – apie 50 cm. Saugus atstumas nuo krosnelės iki sienos – 20 cm (gali būti ir mažiau, jei siena mūrinė), o iki gulto – 50 cm. Sudėję visus atstumus – gulto plotį, krosnelės matmenis ir saugos atstumus, gauname antrą matmenį – pirties plotį, kurio bendra suma yra 240–250 cm. Jei planuojate pirtį naudoti ir draugų susibūrimams, verta pagalvoti apie dar vieną viršutinį gultą, pirmojo atžvilgiu įrengtą stačiu kampu. Tuomet vieną iš matmenų (arba abu) reikėtų padidinti 50–70 cm. Tuščio ploto dydis garinėje nėra svarbus, juk einame pertis, o ne šokti. Jei bus vietos sustoti keliems vanotojams, jo didinti nebereikia.

Besiperiančiam žmogui pirtyje reikia ne taip jau ir daug erdvės.

Pagrindinio gulto aukštis turi būti sulig krosnelės akmenimis arba truputį aukštesnis. Nes būtent virš jų laikosi nemaišomas garas, vadinamasis garo pyragas. Krosnelėje akmenys yra 75–80 cm aukštyje, taigi ir viršutinį gultą patarčiau įrengti 85–90 cm aukštyje. Kai kurios krosnelės, ypač „ugnis per akmenis“ tipo, yra aukštesnės, tuomet reikia į tai atsižvelgti ir numatyti žemesnį laiptelį, ant kurio bus sumontuota krosnelė, kad viršutinio gulto aukštis atitiktų jos akmenų lygį.

Garas „pyragas“ būna 80–90 cm storio. Jei norite turėti storesnį „pyragą“, gali tekti įrengti galingesnę nei paskaičiuota pagal garinės tūrį krosnelę. Juk reikės daugiau ir dažniau pilti vandenį ant akmenų, o nuo to ir garo kokybė prastėja, ir pėrimo komfortas mažėja. Tuo remdamiesi galime apskaičiuoti optimalų garinės aukštį: atstumas nuo lubų 90–100 cm iki gulinčio žmogaus, plius gulintis žmogus – 30–35 cm, plius paties

gulto aukštis – 85–90 cm. Iš viso gauname 210–225 cm.

Didesnio aukščio pirčiai nėra reikalingi. Iškeltos ištiestos rankos ilgis nuo pirštų galiukų iki peties yra 75 cm; iškelta sulenkta ranka su vanta sudaro panašų ilgumą. Vanotojas turi patogiai užkabinti garą ir nuleisti jį ant gulinčio asmens. Mano ūgio žmogus (187 cm) pakeltomis rankomis ir vanta patogiai užkabins garą, nuo grindų esantį 215–225 cm aukštyje. Jei vanotojo ūgis mažesnis, tuomet jam prireiks suoliuko.

Sustumiamas apatinis gultas pravers vaikams ir senjorams. Ant jo galės susėsti mažieji anūkai, garbaus amžiaus mama ir tie svečiai, kuriems pirtis – neįprastas dalykas. Be to, ant jo patogiai pasidėti vanojimo reikmenis. Jei pirtis skirta tik vanojimui – tam gali pakakti ir paprasto suoliuko, kurį, kai nenaudoji, vis vien reikia pastumti po gultu.

Taigi optimalūs garinės matmenys: 240 × 250 × 220 cm. Mano pirtyje dažniausiai susirenka 4–6 norintys pasilepinti geru garu asmenys, todėl suplanavau 2,5 karto didesnę už garinę priepirtį – 16 m². Čia ne tik persirengiame, bet ir ilsimės po garo procedūrų. Atvirų lentynų priepirtyje nedaug, tik tiek, kiek reikia sudėti dienos drabužiams ir rankšluosčiams. Visa kita geriau laikyti uždaroje spintelėje, kad neprigertų drėgmės ir neatsirastų prasto kvapo. Ant vienos priepirties sienos prisukau gal 15 kabliukų, kad visi atėjusieji pasiperti rastų kur pasikabinti rūbus.

Numačiau pirtyje ir dušą. Dėl terasos taip pat nekilo abejonių – ji reikalinga. Juk kaip gera, sušilus garinėje, išeiti į gryną orą ir atsigavinti arbatėle ar gira. Terasoje turėtų tilpti stalas ir suolas, todėl jos plotis galėtų būti 1,5 m.

Pirtelės, kurios išoriniai matmenys 4,3 × 9,2 m, bendrasis plotas susidarytų 22 m². Asmeninėms reikmėms ir draugams papramogauti – pats tas.

Sušilus garinėje, galima išeiti į gryną orą atsigavinti arbatėle ar gira. Todėl terasoje turėtų tilpti stalas ir suolas, o jos plotis galėtų būti 1,5 metro.

Konstrukcija ir medžiagos

Derėtų apsispręsti, kokios pirties – rąstinės, karkasinės ar mūrinės – norėsite. Rąstinė gražu, ypač jei užsiimate kaimo turizmu; „mūras“ ir „pirtis“ – nelabai derantys žodžiai. Aš rinkčiausi karkasinį variantą – jo ir praktiška nesudėtinga statyba, ir gera šilumos izoliacija, geras kainos ir kokybės santykis. Pats karkasinės pirties statybos procesas – atskira tema, verta nuodugnaus aptarimo. Dabar tiesiog paminėsiu, kokias medžiagas rinkčiausi.

Pamatams patarčiau naudoti betoninius pamatų blokėlius. Juos tikrai nesunku, pagalbon pasitelkus antrą porą rankų, sumontuoti pačiam. Konstrukcinę medieną reikia rinktis džiovintą ir impregnuotą antiseptikais – juk pirtyje didesnis drėgnumas, todėl atsparumas drėgmei labai svarbu.

Savo pirčiai stogą pasirinkau betoninių čerpių. Namas lengvos konstrukcijos, medinis – taigi sunkesnis stogas jam suteiks stabilumo ir tvirtumo. Kai skaičiuojama namo konstrukcijai daroma stogo apkrova, imamas toks santykis: pagrindinę apkrovą sudaro sniegas ir vėjas – 60–70 proc., pačios stogo dangos svoris – tik 10–12 proc. Beje, čerpinės dangos svorio įtaka pamatams yra tik 2–3 proc. Tai nėra brangiau nei skardinis stogas. Pagaliau tai tiesiog gražu.

Išorės apdailai, statant karkasinę pirtį, galimi įvairūs variantai. Mano klientai dažniausiai renkasi arba medinę apdailą, arba medžio derinį su tinku. Savo pirčiai pasirinkau medines dailylentes. Jas lengvas montuoti, nesudėtinga prižiūrėti. Panaudojus tinkamą, kokybišką dažyvdę, spalva nekinta 15–20 metų, o gal ir daugiau.

Garinei dažniausiai naudojamos trys medienos rūšys: liepa, drebulė, juodalksnis. Pastaroji mediena šilta, mažai tepli. Spygliuočių mediena čia netinka, nes ji, esant perteklinei drėgmei, pernelyg jau lengvai pasiduoda puvinui, ji tinkama pirties išorei.

Renkantis langus, mediniai nugali plastikinius. Aišku, taupant priepirtyje galima montuoti ir plastikinius, tačiau garinėje, kur temperatūros aukštesnės, plastikas, mano manymu, netinka.

Įrengiant pirties vidų, labai svarbu atkreipti dėmesį į sandarumą, ypač montuojant plėveles. Būtina atidžiai užklijuoti visas sandūras, skylutes. Kadangi pirtyje – didelė drėgmė, tai ir pro mažytę skylutę į konstrukciją patekusi drėgmė gali sukelti rimtų problemų.

Įrengiant garinės vidaus izoliaciją, esminis pasirinkimas kyla tarp „Alu“ popieriaus ir poliuretano (PIR) plokščių, dengtų aliuminio folija. Sau pasirinkau plokštes. Ne dėl to, kad „Alu“ popierius netinkama medžiaga, tiesiog su plokštėmis lengviau užtikrinti konstrukcijų sandarumą, jos efektyviai taupo šilumą, nesukelia nesklandumų montuojant. Pirtims skirtos PIR izoliacijos darbinė temperatūra yra iki +120 °C, ji puikiai tinkama naudoti patalpose, kur tuo pat metu išsiskiria ir karštis, ir drėgmė.

Kad žiemą vamzdžiuose neužsaltų vanduo, yra kelios priemonės. Pirmą – montuoti vandentiekį taip, kad prieš žiemą galima būtų išleisti vandenį iš sistemos. Aš pasirinkau sumontuoti infraraudonųjų spindulių automatiškai valdomą šildytuvą. Ir paprasta, ir palyginti nebrangu. Žiemą išvažiuodamas nustatau maksimalią 9 °C temperatūrą ir dėl vandens ledėjimo sistemoje neturiu jokie vargo.

Aliuminio folija padengtos termoizoliacinės plokštės prie pagrindo tvirtinamos montavimo putomis, o pjauti jas galima paprastu pjūkle.

„Tulikivi“ nuotr.

Nedidelė minimalistinio dizaino krosnelė puikiai dera bet kokioje garinėje. Patogu, jei durelių atidarymo kryptį galima keisti.

Ugnis įkaitina akmenis, o šie jau perduoda kaitrą besiperiantiems garo mėgėjams.

„Tylo“ nuotr.

„Narvi Oy“ nuotr.

„Ghandi“ nuotr.

Su krosnele susiję sprendimai

Liko išsiaiškinti, kokią krosnelę pasirinkti? Kokį kaminą montuoti? Kaip įrengti vėdinimą garinėje?

Krosnelės galingumą galite apskaičiuoti ir patys. Pradžioje apskaičiuojame garinės tūrį, turėdami omeny, kad langas ir medinės durys, kaip šilumos nuostolių konstrukcijos, prie krosnelės galingumo skaičiavimo pridės 1 m³ tūrio, o stiklinės – 2 m³. Mano pirties tūris – 13,2 m³, pridėjęs langą ir duris, gavau 16,2 m³. Šis skaičius atitinka krosnelės galingumą kilovatais. Krosnelių techninėse charakteristikose gamintojai nurodo ribas, nuo kokio iki kokio tūrio pirties krosnelė tinka, arba galingumo intervalą kilovatais. Reikia rinktis tokio galingumo krosnelę, kad apskaičiuotas garinės tūris neviršytų krosnelės parametrų. Geriau tegu krosnelė bus truputį galingesnė nei pernelyg silpna. Patarčiau rinktis krosnelę su didesne akmenų įkrova: tokioje ilgiau laikysis karštis, garas bus sodresnis, nes vanduo nepakliūs ant metalo.

Krosnelė paprastai statoma saugiu nuo sienos atstumu, bet nepakenks ir šiek tiek papildomos apsaugos nuo gaisro – paviršius už jos turi būti nedegus.

Antras apsisprendimas – koku būdu krosnelėje bus perduodama šiluma. Yra krosnelių, kuriose akmenys išyla per metalą, – tokia krosnelė kūrenama visa laiką (nuolatinio veikimo), o yra „dūminių“ pirčių krosnelių, kai ugnis eina per akmenis. Uždėjau kabutes, nes dūmai iš tiesų į garinę nepatenka. Ugnis, einanti per uždaroje krosnelėje sudėtus akmenis, įkaitina juos iki raudonumo.

Akmenys nuo ugnies tampa švarūs, gaunamas garas yra pastovus, lengvas ir švelnus ilgą laiką. Tai brangesnis variantas nei pirmasis, tačiau tie, kurie bent sykį pabandė ir pajuto garo kokybės skirtumą, veikiausiai rinksis būtent antrąjį variantą. Tokią krosnelę pasirinkau ir aš.

Trečias dalykas – pakura. Pirčių krosnelių pakuros būna vidinės – įtaisytos pačioje garinėje arba išorinės – per garinės sieną į šalia esančią patalpą. Nuolatinio veikimo krosnelėms geriau turėti pakurą garinės viduje. Štai kodėl. Oras garinėje turi keistis, atsinaujinti. Kadangi kaitindamasis pirtyje žmogus išskiria šlakus, prakaitą, besikeičiantis oras juos pašalina. Lengviausia užtikrinti oro kaitą, jei pakura yra viduje. Orą su visais jame pasklidusiais šlakais suryja ugnis, o likučiai pašalinami per kaminą. Jei krosnelė yra „ugnis per akmenis“ tipo, tai nėra taip jau svarbu. Juolab kad tada, kai lepinatės garo smagumu, krosnelė jau būna užgesinta.

Kaminas ir vėdinimas

Savo pirtyje kaminą rinkausi modulinį, su keraminiu įdėklu. Tai saugu ir ilgaamžiška. Neužmirškite – pirtis didelio gaisringumo pastatas! Čia ne vieta savadarbėms skardinėms, tiesiog užmautoms ant krosnelės, ar mūriniams kaminams be jokių įdėklų. Jei pirtyje numatytos dvi krosnelės – garinėje ir priepirtyje, joku būdu jų abiejų nejunkite į tą patį dūmtraukio stovą. Jei pakursite abi krosneles, stipresnė trauka užgoš silpnesnę. Geriausiu atveju iš silpnesnės pradės skliti dūmai, o blogiausiu – smalkės. Šitaip netoli ir iki nelaimės.

Paskutinis konstrukcinis klausimas – garinės ventiliacija. Jei krosnelės pakura įrengta garinės viduje, oro tiekimo angų plotas turi būti toks pat ar net šiek didesnis nei pakuros angos plotas. Čia galimi keli būdai. Orui tiekti galima padaryti angą sienoje kur nors netoli pakuros, o jam šalinti – įstrižai viršuje, priešingoje garinės pusėje, įrengti ištraukiamąją ventiliaciją arba paprastą atidaromą langelį. Kitas, paprastesnis, būdas tiekti į pirtį orą iš išorės – po durimis palikti plyšį. Arba padaryti ir šitaip, ir anaip.

Oro tiekimą galima įrengti ir per grindis. Kaip tik šį būdą pasirinkau pats ir tikrai nesigailiu. Garinėje vietoj betoninių grindų duobę pridėjau akmenų. Pamatuose, naudodamas drenažo vamzdelius, padariau skylės, o pačias grindis įrengiau medines, su nedideliais tarpeliais – pro juos oras patenka į vidų, o garinėje naudojamas vanduo subėga į duobę ir natūraliu būdu pasišalina per drenažą. Muilo ar cheminių medžiagų garinėje nenaudoju (ir jums nepatariu), tad kenksmingos medžiagos į dirvožemį nepatenka. Prausimuisi muilais ir geliais yra dušas su sumontuota kanalizacija. Ištraukiamajai ventiliacijai siūlau sumontuoti 50 × 80 cm atveriamą langelį.

Koks turėtų būti garas

Pabaigoje keletas patarimų tiems, kurie jau pasistatė pirtį ir nori pasimėgauti garu. Pirtis turi sveikatingi, joje turite jausti komfortą, o ne kentėti karštį, siekdami įrodyti savo kietumą. Patyrę pirtininkai drėgnoje garinėje pirtyje niekada nekelia temperatūros aukščiau 70 °C. Geras

pirtininkas, net esant 50–60 °C, garinėje taip gerai išvanos, kad išeisite jausdamiesi it devintame danguje. Komforto zona – kai temperatūros ir drėgmės santykis yra 100 ir 120 proc. (100 ir 130 proc.): jei temperatūra 60 °C, tai drėgnis 60–70 proc. ir pan. To santykio ir laikykitės: garas bus minkštas ir švelnus, nejausite jokio diskomforto ir iš pirties procedūrų galėsite paimti viską ko tikėtės, o gal ir dar daugiau.

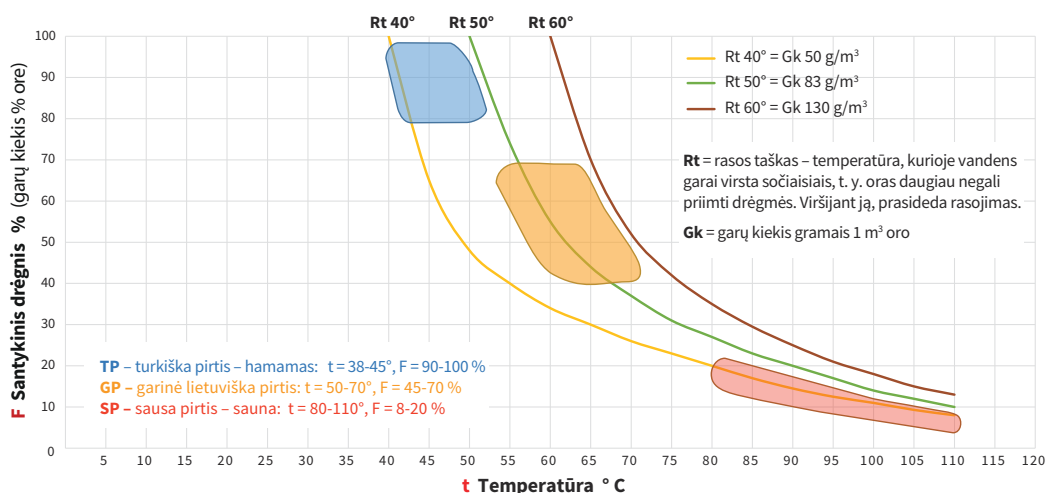
Neišsigąskite, jeigu jūsų odą po pirties išmuš raudonos dėmės. Odos spalvą lemia kapiliarų skaičius ir jų būseną. Kadangi organizmas gauna skirtingą apkrovą, jis pasitelkia ne tik darbinį kapiliarų tinklą, praleidžiantį kraują pastoviu režimu, bet ir rezervinį, „miegantį“. Kai kūnas garinėje patiria apkrovą ir darbinio kapiliarų tinklo nepakanka normaliam audinių aprūpinimui krauju, tuomet papildomai įsijungia iki tol „miegojęs“ rezervinis. Tačiau šie kapiliarai lėtesni. Jie ne tik lėčiau atsiveria, bet ir neskuba užsiverti. Jų yra ir mažiau, todėl jie neišvagoja viso kūno kaip darbiniai. Štai todėl išaugęs atsivėrusių rezervinių kapiliarų krūmas ir atrodo ant odos kaip dėmė. Rezerviniai kapiliarai išlieka atviri ir tada, kai darbiniai jau būna grįžę į įprastinę būseną. Išvada – dėmių atsiradimas ant odos rodo gilų audinių sušilimą.

Aišku, kiekvienas organizmas veikia individualiai. Vienų rezerviniai kapiliarai atsiveria greičiau ir beveik suspėja su darbiniais. Tuomet kūnas rausta vienodžiau. Kitiems šis procesas vyksta lėčiau, todėl atsiranda raudonos dėmės – taip jūsų organizmas reaguoja į šilumą.

Pasistatėt pirtį, nuėjot į ją – būkit po pirties rausvi, sveiki ir gražūs. ■

Konstrukcinę medieną reikia rinktis džiovintą ir impregnuotą antiseptikais – juk pirtyje didesnis drėgnumas, todėl atsparumas drėgmei labai svarbu.

OPTIMALUS TEMPERATŪROS IR DRĖGMĖS REŽIMAS PIRTYJE

UAB „Danstemos statyba“ diagrama

